

Canaletto

Seria dwudziestu dwóch widoków Warszawy i okolic i obraz „Elekcja” z Przedpokoju Senatorskiego zwaną Salą Canaletta w Zamku Królewskim w Warszawie.

Obrazy powstały w latach 1767–1780 na zamówienie Stanisława Augusta.

W 1776 Domenico Merlini zaprojektował przebudowę Przedpokoju Senatorskiego w Zamku Królewskim, a prace zostały wykonane przed końcem 1777 r. Wtedy wmontowano w boazerię gotowe dwadzieścia dwa obrazy Bellotta, dwanaście lub trzynaście widoków Warszawy, w tym pierwszą wersję Elekcji Stanisława Augusta, i dziewięć lub dziesięć widoków Rzymu. Moduł boazerii zdecydował ostatecznie trzy formaty, w których były malowane kolejne obrazy: największy (171-175x246-261 cm) – cztery sztuki, średni (112-117x164-170 cm) – dziesięć sztuk, najmniejszy (84-85x106-108 cm) – osiem sztuk. Mimo braku potwierdzenia w źródłach należy przypuszczać, że w latach następnych, do 1780, dodawano kolejno powstające widoki Warszawy, którymi zastępowano widoki rzymskie.

Nowe obrazy były komponowane z myślą o konkretnym miejscu na ścianie, w którym miały być umieszczone. W 1778 wymieniono pierwszą wersję Elekcji Stanisława Augusta na wersję drugą. Rozmieszczenie obrazów oddają zapisy w inwentarzach Zamku Królewskiego, gdzie również odnotowywane były zmiany: w 1797 zastąpienie Elekcji kopią Paderowskiego, i brak w 1807 i 1808 czterech obrazów wywiezionych na rozkaz Napoleona do Paryża.

Po wywiezieniu kompletu dwudziestu dwóch obrazów w 1832 do Rosji podjęto próby wyeksponowania ich w podobny sposób jak w Zamku Królewskim. Nie ma informacji, czy planowano urządzenie takiego wnętrza w Petersburgu, czy w Gatchynie.

Wiadomo jednak, że zmieniono wymiary osiemnastu płócien. Do dziś na odwrotach czterech obrazów zachowały się napisy rosyjskie dotyczące zmiany wymiarów. Po rewindykacji obrazów w 1921 z ZSRR w pracowni konserwatorskiej Zamku Królewskiego Jan Rutkowski przywrócił wymiary oryginalne. Widoki zawieszono w Sali Canaletta, nie starano się jednak przywrócić pierwotnego układu obrazów, kierowano się jedynie dopasowywaniem formatów do miejsc w boazerii.

Na podstawie przeprowadzonej przez Andrzeja Rottermunda analizy kompozycji obrazów i zapisów w wymienionych inwentarzach z 1797, 1807 i 1808, oryginalny układ obrazów został odtworzony w 1984 w zrekonstruowanej Sali Canaletta, co także pozwoliło na późniejsze odczytanie ikonografii całej serii.

Obrazy omówiono poniżej w porządku chronologicznym, w galerii Stanisława Augusta nadano im numery według porządku topograficzno-akcesyjnego. Tożsamość niektórych osób przedstawionych na obrazach wyjaśniają napisy umieszczone przez malarza lub zapisy w katalogu galerii Stanisława Augusta. W odniesieniu do innych postaci zdradzających cechy portretowe identyfikacje podawane są jako hipotetyczne.

Spis obrazów:

1. Krakowskie Przedmieście od kolumny Zygmunta. Obraz namalowany w latach 1767-1768.
2. Widok Warszawy od strony Pragi. Obraz namalowany w 1770 r.
3. Widok Warszawy z pałacem Ordynackim. Obraz namalowany w 1772 r.
4. Krakowskie Przedmieście w stronę kolumny Zygmunta. Obraz namalowany w 1774 r.
5. Widok łąk wilanowskich. Obraz namalowany w 1775 r.
6. Pałac w Wilanowie od strony wjazdu. Obraz namalowany w 1776 r.
7. Pałac w Wilanowie od ogrodu. Obraz namalowany w 1776 r.
8. Pałac w Wilanowie od strony południowej. Obraz namalowany w 1777 r.
9. Pałac w Wilanowie. Obraz namalowany w 1777 r.
10. Ulica Miodowa. Obraz namalowany w 1777 r.
11. Ulica Długa. Obraz namalowany w 1777 r.
12. Elekcja Stanisława Augusta. Obraz namalowany w 1778 r.
13. Kościół Świętego Krzyża. Obraz namalowany w 1778 r.
14. Kościół Sakramentek. Obraz namalowany w 1778 r.
15. Kościół Brygidek i Arsenał. Obraz namalowany w 1778 r.
16. Pałac Rzeczypospolitej (Kraasińskich). Obraz namalowany w 1778 r.
17. Kościół Reformatów. Obraz namalowany w 1779 r.
18. Pałac Mniszchów. Obraz namalowany w 1779 r.
19. Pałac Błękitny. Obraz namalowany w 1779 r.
20. Plac Żelaznej Bramy. Obraz namalowany w 1779 r.
21. Kościół Karmelitów. Obraz namalowany w 1780 r.
22. Kościół Wizytek. Obraz namalowany w 1780 r.
23. Widok kościoła Bernardynek i kolumny Zygmunta III od strony zjazdu do Wisły. Obraz namalowany w latach 1768-70 r.